

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

LIETUVOS RESPUBLIKOS MAŽMENINĖS PREKYBOS ĮMONIŲ NESĄŽININGŲ VEIKSMŲ DRAUDIMO ĮSTATYMO STEBĖSENOS PAŽYMA

2012 m. kovo 1 d.

Vilnius

Įžanga

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (toliau – Konkurencijos taryba), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo¹ (toliau taip pat - MPĮNVDĮ, Įstatymas) 4 straipsnio 1 dalimi, vykdo šio įstatymo kontrolę. Vadovaudamasi Įstatymo 14 straipsniu Konkurencijos taryba atlieka Įstatymo stebėseną ir nuo 2011 metų kiekvienais metais iki kovo 1 dienos teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei metinę šio įstatymo stebėsenos pažymą, kurioje nurodomi priimant šį įstatymą siekti tikslai, priėmus Įstatymą pasiekti tikslai, neigiamos pasekmės (jei tokių buvo) ir, esant būtinybei, – pasiūlymai dėl šio įstatymo tobulinimo arba išvada, kad tokios būtinybės nėra. Vykdomos stebėsenos laikotarpis apima vienerius kalendorinius metus, tai yra 2011 metus.

I. Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymu siekti tikslai

(2) MPĮNVDĮ 1 straipsnis nurodo, kad šiuo įstatymu siekiama riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių (toliau taip pat – didieji prekybos tinklai, mažmeninės prekybos įmonės) rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą. Kaip nurodoma Įstatymo projekto aiškinamajame rašte², dėl nesąžiningo rinkos galios panaudojimo nepagrįstai pablogėja tiekėjų padėtis, o tai mažina šalies bendrą gamybos konkurencingumą. Be to, didelės rinkos galios neturinčios mažmeninės prekybos įmonės, negalėdamos užsitikrinti panašių tiekimo sąlygų, negali konkuruoti ir yra priverstos trauktis iš rinkos. Didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės gali primesti nesąžiningas sąlygas tiekėjams. Siekiant apriboti didžiųjų prekybos tinklų rinkos galios panaudojimą, Įstatymo 3 straipsnyje yra pateiktas baigtinis draudžiamų nesąžiningų veiksmų sąrašas tiekėjų atžvilgiu.

(3) MPĮNVDĮ taikomas mažmenine prekyba Lietuvoje besiverčiančioms didelę rinkos galią turinčioms įmonėms. Įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje didelę rinkos galią turinti mažmeninės prekybos įmonė apibrėžiama kaip ūkio subjektas, besiverčiantis mažmenine prekyba nespecializuotose parduotuvėse, kuriose vyrauja maistas, gėrimai ir tabakas, ir vienas arba kartu su susijusiais ūkio subjektais, besiverčiančiais mažmenine prekyba nespecializuotose parduotuvėse, kuriose vyrauja maistas, gėrimai ir tabakas, atitinkantis parduotuvių skaičiaus ir ploto bei bendrųjų pajamų rodiklius:

a) iš visų Lietuvos Respublikoje valdomų parduotuvių bent 20 parduotuvių yra ne mažesnio kaip 400 m² prekybos ploto, ir

¹ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=362061&p_query=&p_tr2=2

² http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=352204&p_query=&p_tr2=2

b) bendrosios pajamos paskutiniais finansiniais metais yra didesnės negu 400 milijonų litų. Jeigu mažmeninės prekybos įmonė yra užsienio valstybės ūkio subjektas, bendrosios pajamos būtų skaičiuojamos kaip pajamų, gautų Lietuvos Respublikoje, suma.

(4) Šiuo metu Lietuvoje mažmeninės prekybos įmonių, turinčių didelę rinkos galią, kriterijus atitinka 4 mažmeninės prekybos įmonės: MAXIMA LT, UAB, UAB „PALINK“, UAB „RIMI LIETUVA“ bei UAB „NORFOS MAŽMENA“.

(5) Pagal MPĮNVDĮ tiekėjas yra suprantamas kaip maisto prekių ir gėrimų tiekėjas, t. y. asmuo, pagal didmeninio pirkimo–pardavimo sutartį parduodantis mažmeninės prekybos įmonei maisto prekes ir (ar) gėrimus, skirtus parduoti vartotojui.

(6) Atsižvelgiant į tai, laikytina, kad stebėsenos laikotarpiu Įstatymas reguliavo 4 didžiųjų prekybos tinklų veiksmus maisto prekių ir gėrimų tiekėjų atžvilgiu.

II. Konkurencijos tarybos veiksmai, įgyvendinant Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų įstatymo kontrolę ir stebėseną

2.1. Konkurencijos tarybos atlikti veiksmai

Įstatymų keitimo iniciatyvos

(7) Konkurencijos taryba 2011-03-01 pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei metinę MPĮNVDĮ stebėsenos pažymą³. Pažymyje buvo nurodyta, kad kai kurių didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių sutartyse numatyta, kad prekių kainininke nurodytų prekių didmeninės (bazinės) kainos negali būti didesnės už didmenines (bazines) kainas, tiekėjo taikomas (t.y. taikomas tiek sutarties pasirašymo metu, tiek ir bet kuriuo sutarties galiojimo metu) bet kokiems kitiems prekių pirkėjams. Konkurencijos tarybos nuomone, toks reikalavimas turėtų būti draudžiamas patikslinant Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatą taip, kad mažmeninės prekybos įmonei būtų draudžiama sieti tiekėjo tiekiamų prekių kainas mažmeninės prekybos įmonei su tiekėjo taikomomis kainomis tretiesiems asmenims.

(8) Be to, minėtoje pažymyje buvo konstatuota, kad kai kuriose sutartyse tarp didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių ir tiekėjų esama nuostatų, kurios numato, jog pirkėjui (mažmeninės prekybos įmonei) suteikiama fiksuota komercinė nuolaida, t.y. pirkėjui sumokama pinigų suma, kuri nesusieta su prekių kiekiu ir kuria galėtų būti išvengiami Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1 ir/ar 3 punkte numatyti reikalavimai. Todėl, Konkurencijos tarybos nuomone, Įstatymo 3 straipsnio 1 dalis turėtų būti papildyta punktu, draudžiančiu nustatyti fiksuotą komercinę nuolaidą pirkėjui, nesusietą su prekių pardavimu, logistika (prekių paskirstymu ir pristatymu), prekių pardavimų skatinimu.

(9) Pateiktos 2011 m. Įstatymo stebėsenos pažymos pagrindu, 2011-09-21 Lietuvos Respublikos Seimo narė Birutė Vėsaitė pateikė MPĮNVDĮ 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą XIP-2608⁴ dėl minėtų Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 5 punkto nuostatų patikslinimo bei įstatymo 3 straipsnio 1 dalies papildymo 11 punktu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė minėtam projektui pritarė 2011-11-23 nutarimu Nr. 1355⁵.

(10) 2011 m. Įstatymo veikimo stebėseną minėtų Įstatymo pakeitimų poreikio nepaneigė.

Kainų stebėjimas ir skelbimas

(11) Konkurencijos taryba, siekdama tinkamai įgyvendinti jai pavestą Įstatymo kontrolę, toliau vykdė 2010-10-21 nutarimu Nr. 1S-184 „Dėl mažmeninės prekybos maisto produktais rinkos

³ http://www.konkuren.lt/naujienos/doc/news_2011-03-01.pdf

⁴ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=406719

⁵ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=412499&p_query=&p_tr2=2

tyrimo pradėjimo“ pradėtą tyrimą. Remiantis vykdomo tyrimo metu gautais duomenimis bendradarbiaujant su Lietuvos agrarinės ekonomikos institutu ir VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centru kiekvieną mėnesį tinklalapyje www.produktukainos.lt yra skelbiamos 10 būtinausių produktų kainos prekybos tinkluose ir šių kainų struktūra.

Ūkio subjektų apklausa

(12) Pagal Įstatymo 6 straipsnį, dėl Įstatyme išvardintų sąžiningai prekybai prieštaraujančių veiksmų Konkurencijos tarybos reikalauti pradėti tyrimą turi teisę asmenys, kurių interesai yra pažeisti, bei tiekėjų interesams atstovaujančios asociacijos. Pažymėtina, kad nei tiekėjai, nei juos atstovaujančios asociacijos nuo MPĮNVDĮ įsigaliojimo nepateikė Konkurencijos tarybai nė vieno pagrįsto skundo dėl galimo Įstatymo pažeidimo. Konkurencijos taryba, siekdama visapusiškai įvertinti prekybos tinklų ir tiekėjų santykius, įvykdė dvi ūkio subjektų apklausas.

(13) Siekdama gauti informaciją, kuri kuo tiksliau atspindėtų esamą padėtį santykiuose tarp tiekėjų ir prekybos tinklų, Konkurencijos taryba, bendradarbiaudama su Lietuvos pramoninkų konfederacija, kuri vienija per 2700 įmonių, išplatino anoniminę anketą Lietuvos pramoninkų konfederacijos nariams, kuria buvo prašoma pateikti informaciją apie galimai didžiųjų prekybos tinklų atliekamus nesąžiningus veiksmus.

(14) Be jau minėtos anoniminės anketos, siekdama palyginti ir apibendrinti gautą informaciją MPĮNVDĮ įgyvendinimo tikslų analizei iš skirtingų šaltinių, Konkurencijos taryba raštu apklausė maisto prekių ir gėrimų tiekėjus bei didžiuosius prekybos tinklus. Konkurencijos taryba pateikė klausimus 273 tiekėjams bei 4 didiesiems prekybos tinklams dėl ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančių veiksmų, įvardintų Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatyme, nuolaidų taikymo, prekių pardavimų didžiuosiuose prekybos tinkluose ir jų dalies, mažmeninės prekybos įmonių ženklų panaudojimo, teigiamų ar neigiamų Įstatymo įgyvendinimo pasekmių, tiekėjų padėties santykiuose su didžiais prekybos tinklais pasikeitimų.

Didmeninio tiekimo sutarčių analizė

(15) Konkurencijos taryba MPĮNVDĮ tikslų kontekste išanalizavo pateiktas didmeninio tiekimo sutartis su 4 didžiais prekybos tinklais.

2.2. Gautų duomenų analizė ir apibendrinimas

2.2.1. Vykdytų apklausų rezultatai

Anoniminės apklausos rezultatai

(16) Konkurencijos taryba savo iniciatyva kartu su Lietuvos pramoninkų konfederacija išplatino anoniminę anketą, skirtą tiekėjams. Pagrindinis vykdytos apklausos tikslas buvo išsiaiškinti, ar, vertinant pagal MPĮNVDĮ kriterijus, mažmeninės prekybos tinklai veikia sąžiningai. Pažymėtina, kad Lietuvos pramoninkų konfederacija vienija 34 šakines ir 9 regionines asociacijas, jungiančias daugiau negu 2700 šalies įmonių. Nepaisant to, kad anketa buvo išplatinta labai dideliame įmonių skaičiui ir suteikiant galimybę anketos duomenis užpildyti internete anonimiškai, Konkurencijos tarybos turimais duomenimis, anketą užpildė tik 6 ūkio subjektai.

(17) Anketas užpildžiusieji respondentai pažymėjo, kad po Įstatymo priėmimo:

- a) tiekėjų padėtis nepasikeitė arba pablogėjo;
- b) bendra nuolaidų suma padidėjo;
- c) atsirado reikalavimai suteikti papildomas nuolaidas;
- d) atlyginimo už sutikimą prekiauti tiekėjo prekėmis („įėjimo“ mokesčiai) panaikinti, tačiau visa nuolaidų suma tiesiogiai perkelta į bendrą nuolaidų prekės grupei sumą;
- e) atlyginimas už prekybos tinklų plėtrą panaikintas, bet visa suma perkelta į bendrą

nuolaidų prekės grupei sumą;

f) atlyginimas už negautą ar gautą mažesnę pelną iš prekių pardavimo tiesiogiai panaikintas, visa suma perkelta į bendrą nuolaidų prekės grupei sumą.

(18) Pažymėtina, kad gauti rezultatai dėl itin mažo tiekėjų aktyvumo neleidžia daryti išvadų dėl prekybos tinklų galios panaudojimo tiekėjų atžvilgiu.

Tiesioginės apklausos rezultatai

(19) Be anoniminės anketos, Konkurencijos taryba, vykdydama MPĮNVDĮ įgyvendinimo kontrolę, taip pat pateikė klausimus 273 maisto prekes ir gėrimus tiekiančioms įmonėms bei minėtiems 4 didiesiems prekybos tinklams.

(20) Iš 273 apklaustų tiekėjų į Konkurencijos tarybos paklausimą atsakė 124 ūkio subjektai, iš kurių 5 nurodė, kad su prekybos tinklais sutarčių nėra pasirašę, keli ūkio subjektai nurodė, kad pradėjo bendradarbiauti su prekybos tinklais tik po MPĮNVDĮ įsigaliojimo.

(21) Maisto prekes ir gėrimus tiekiančios įmonės Konkurencijos tarybai pateiktuose atsakymuose nurodė, kad iki MPĮNVDĮ įsigaliojimo 2010-04-01 didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės taikė sąžiningai prekybos praktikai prieštaraujančius veiksmus, nurodytus MPĮNVDĮ 3 straipsnio 1 dalies 1 - 10 punktuose.

(22) Po Įstatymo įsigaliojimo, iš atsakymus pateikusių respondentų nebuvo gauta pagrįstų duomenų, kad jų atžvilgiu yra taikomi MPĮNVDĮ 3 straipsnyje numatyti sąžiningai prekybai prieštaraujantys veiksmai. Dauguma respondentų nurodė, kad su mažmeninės prekybos įmonėmis yra aptariamoms prekių pirkimo-pardavimo, tiekimo ir rinkodaros sąlygos kiekvienais metais, todėl dažniausiai sutartys yra iš naujo pasirašomos kiekvienais metais arba papildomos atitinkamais atskirais susitarimais.

(23) Tiekėjų taip pat buvo prašoma pateikti savo nuomonę dėl jų padėties. Apibendrinti duomenys dėl tiekėjų padėties, įgyvendinus MPĮNVDĮ pateikiami 1 lentelėje.

Apibendrinti tiekėjų atsakymai dėl MPĮNVDĮ įgyvendinimo

1 lentelė

Bendras apklaustų tiekėjų skaičius	Atsakiusių tiekėjų skaičius	Pateikti atsakymai dėl tiekėjų padėties po MPĮNVDĮ įgyvendinimo		
		Nepasikeitė	Pagerėjo	Pablogėjo
273	124	34	10	2

(24) Visų pirma pažymėtina, kad į Konkurencijos tarybos teiktus paklausimus iš 273 apklaustų tiekėjų atsakė 124, tai yra apie 45 proc. bendro apklaustųjų skaičiaus. Į klausimą dėl padėties pokyčių įgyvendinus Įstatymą neatsakė net 54 proc. respondentų. Apie padėties pokyčius nurodė mažiau nei pusė Konkurencijos tarybai atsakymus pateikusių tiekėjų (46 iš 124, tai sudaro 37 proc. atsakymus teikusių respondentų, apie 17 proc. bendro apklaustų tiekėjų skaičiaus).

(25) Dauguma į klausimą atsakiusių respondentų (34 iš 46, tai yra 74 proc. iš atsakiusių į klausimą dėl padėties pokyčių, 27 proc. visų atsakiusių respondentų ir 12,5 proc. visų apklaustų tiekėjų skaičiaus) nurodė, kad tiekėjų padėtis santykiuose su didžiaisiais prekybos tinklais nepasikeitė, kadangi mažmeninės prekybos įmonių taikomi reikalavimai ir nuolaidos persikėlė iš Įstatyme numatyto draudžiamų veiksmų sąrašo į tokius reikalavimus, kurių MPĮNVDĮ nenurodo kaip draudžiamų veiksmų, todėl taikomų reikalavimų ir mokesčių ekonominis turinys nepasikeitė, nuolaidų apimtis nesumažėjo. Keli respondentai nurodė, kad atsirado papildomos fiksuotos nuolaidos, papildomi rinkodaros ir logistikos paslaugų mokėjimai, bendras nuolaidų dydis padidėjo.

(26) Atsakymuose 10 respondentų (tai yra 22 proc. iš atsakiusių į klausimą dėl padėties, bet tik 8 proc. nuo visų atsakiusių ir apie 4 proc. iš visų apklaustų tiekėjų skaičiaus) nurodė, kad jų kaip

tiekėjų padėtis, įgyvendinus MPĮNVDĮ, pagerėjo, nes tapo aiškesni prekybos tinklų reikalavimai ir taikomų nuolaidų sistema, nuolaidos truputį sumažėjo ir jų augimas stabilizavosi, prekybos tinklams taikant standartinės didmeninio prekių tiekimo sutarčių nuostatas, lengviau susitarti dėl specialių tam tikroms prekėms taikomų tiekimo sąlygų.

(27) Atsakymuose 2 respondentai (tai yra apie 4 proc. iš atsakusių į klausimą dėl padėties pokyčio, bet tik apie 2 proc. nuo visų respondentų ir apie 1 proc. nuo visų apklaustų tiekėjų) nurodė, kad jų padėtis pablogėjo. Vienas respondentas nurodė, kad reikalaujamas prekybos tinklų taikomų nuolaidų dydis padidėjo apie 10 procentų. Kitas respondentas nurodė, kad jo padėtis pablogėjo dėl to, kad derantis dėl naujų kasmetinių didmeninio prekių tiekimo sutarčių sąlygų, reikia papildomai laiko skirti sudaromų sutarčių atitikimui MPĮNVDĮ nuostatomis, taip pat atsakymams į Konkurencijos tarybos paklausimus. Tai, ūkio subjekto nuomone, yra papildoma administracinė našta.

(28) Iš 1 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad tiekėjai buvo gana pasyvūs, teikdami atsakymus į Konkurencijos tarybos paklausimus. Atsakymus pateikė mažiau nei pusė apklaustųjų, iš jų tik apie 2 proc. nurodė, kad jų padėtis santykiuose su tinklais pablogėjo, ir paaiškino, jų nuomone, tokio pablogėjimo priežastis. Apie ketvirtadalis respondentų nurodė, kad po MPĮNVDĮ įgyvendinimo jų padėtis santykiuose su prekybos tinklais nepasikeitė. Vykdytų apklausų mastas ir gautų atsakymų skaičius rodo, kad MPĮNVDĮ ginami tiekėjų interesai nėra itin aktualūs Įstatymo ginamiems subjektams.

2.2.2. Didmeninio prekių tiekimo sutarčių analizė

(29) Konkurencijos taryba tiekėjų taip pat prašė pateikti sutartis, sudarytas tarp jų ir didžiųjų prekybos tinklų.

(30) Analizuojant sudarytas sutartis pastebėta, kad prie pagrindinių sutarčių sudaryta daug papildomų sutarčių. Šios sutartys sudarytos pagal MPĮNVDĮ 3 straipsnio 1 dalies 7, 8 bei 10 punktus dėl prekių gražinimo, pardavimo skatinimo išlaidų bei prekių išdėstymo išlaidų, kadangi šiose Įstatymo nuostatose įtvirtinta galimybė iš anksto raštu dėl šių išvardintų sąlygų susitarti. Tikėtina, kad šių Įstatymo nuostatų vykdymas padidina sudaromų sutarčių skaičių, o išlaidos tokių sutarčių sudarymui ir administravimui tiesiogiai padidina veiklos sąnaudas.

(31) Analizuojant šias sutartis, nustatyta, kad kai kuriose sutartyse dėl reklamos paslaugų teikimo šalys susitaria, jog prekės nebus tiekiamos kitiems pirkėjams tokia pat ar mažesne kaina visu reklaminės akcijos metu. Konkurencijos tarybos nuomone, tokios sutarčių nuostatos gali turėti MPĮNVDĮ 3 straipsnyje nurodytų draudžiamų veiksmų požymių. Atsižvelgiant į tai, 2012-02-23 pradėtas tyrimas dėl vienos mažmeninės prekybos įmonės veiksmų, galimai prieštaraujančių MPĮNVDĮ 3 straipsnio nuostatomis.

III. Priėmus Įstatymą pasiekti tikslai

(32) Kaip nurodo Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 1 straipsnis, Įstatymo tikslas yra riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių rinkos galios panaudojimą ir užtikrinti tiekėjų ir didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių interesų pusiausvyrą. Konkurencijos taryba, remdamasi vykdytų apklausų duomenimis ir analizuotų sutarčių nuostatomis, negali vienareikšmiškai teigti, kad MPĮNVDĮ tikslas riboti didelę rinkos galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių galios panaudojimą yra pasiektas.

(33) Kaip minėta, Konkurencijos taryba pradėjo tyrimą dėl vienos mažmeninės prekybos įmonės veiksmų atitikties MPĮNVDĮ 3 straipsnio reikalavimams.

(34) Be to, kaip matyti iš 2011 m. Įstatymo stebėsenos pažymos⁶, esama tam tikrų sutarčių nuostatų bei veiksmų, kurie galėtų būti traktuojami kaip nesąžiningi tiekėjų atžvilgiu ir galėtų būti įtraukti į MPĮNVDĮ draudžiamų veiksmų sąrašą. Konkurencijos taryba šių problemų sprendimui siūlo

⁶ http://www.konkuren.lt/naujienos/doc/news_2011-03-01.pdf

patikslinti ir papildyti Įstatymo 3 straipsnio nuostatas, atsižvelgiant į 2011 m. Įstatymo stebėsenos pažymoje išdėstytus pasiūlymus dėl Įstatyme įtvirtinto nesąžiningų veiksmų draudimo sąrašo tobulinimo.

(35) Po MPĮNVDĮ įgyvendinimo padidėjo skaidrumas santykiuose tarp didžiųjų prekybos tinklų ir tiekėjų, kas laikytina teigiama MPĮNVDĮ įsigaliojimo pasekme. Tai savo atsakymuose Konkurencijos tarybai patvirtino ir dalis tiekėjų, atsakiusių į Konkurencijos tarybos pateiktus klausimus. Tiekėjai pažymėjo, kad įsigaliojus MPĮNVDĮ sutartyse su prekybos tinklais neliko nuostatų dėl mokėjimo už rinkodaros paslaugų pirkimą visose atskirų tinklų naujai atidaromose ar atnaujintose parduotuvėse. Taip pat neliko nuostatų dėl nustatyto dydžio mokėjimo už naujos prekės įvedimą į kompiuterinę duomenų bazę. Standartinių sutarčių nuostatų taikymas supaprastina tiekėjų ir didelę galią turinčių mažmeninės prekybos įmonių derybų dėl prekių tiekimo eigą.

(36) MPĮNVDĮ projekto aiškinamajame rašte⁷ buvo teigiama, kad dėl palankesnių verslo sąlygų tiekėjai galėtų daugiau lėšų skirti investicijoms, naujų produktų kūrimui ir inovacijoms, taip pat būtų sudarytos galimybės didinti bendrą šalies perdirbamosios pramonės konkurencingumą. Deja, atliktų apklausų metu tiekėjai tokios teigiamos Įstatymo įgyvendinimo pasekmės nenurodė.

IV. Neigiamos Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų įstatymo įgyvendinimo pasekmės

(37) Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų įstatymo projekto aiškinamajame rašte yra nurodytos tokios galimos neigiamos įstatymo įgyvendinimo pasekmės:

a) didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės, siekdamos mažinti savo išlaidas prekių reklamai bei pardavimų skatinimui, gali mažinti tiekėjų skaičių ir sudaryti prekių tiekimo sutartis tik su stambiais, vartotojui jau gerai žinomais tiekėjais, o tai gali sukurti palankias sąlygas nepagrįstai dominuoti rinkoje didiesiems tiekėjams, taip pat gali sumažėti parduodamų prekių asortimentas bei padidėti importuotų prekių lyginamasis svoris;

b) galimas nežymus kainų augimas.

(38) Tiekėjai bei didelę rinkos galią turinčios mažmeninės prekybos įmonės nenurodė, kad dėl MPĮNVDĮ įsigaliojimo buvo nutraukta didmeninio tiekimo sutartis bent su vienu tiekėju. Įmonių teigimu, didmeninio prekių tiekimo sutartys nutrauktos ar nepratęstos buvo dėl kitų priežasčių, kurios nesusijusios su Įstatymo įsigaliojimu.

(39) Remiantis duomenimis, gautais atliekant mažmeninės prekybos maisto produktais rinkos tyrimą, bei iš tiekėjų ir didžiųjų prekybos tinklų atsakymų, negalima vienareikšmiškai teigti, kad kurių nors produktų kainų didėjimas buvo įtakotas MPĮNVDĮ įgyvendinimo. Tiekėjai bei mažmeninės prekybos įmonės atsakymuose į Konkurencijos tarybos paklausimus nurodė, kad buvo priversti didinti tiekiamų produktų kainas didėjant žaliavų kainai bei kitoms sąnaudoms. Tačiau neatmestina prielaida, kad padidėjusios sąnaudos papildomų sutarčių sudarymui ir administravimui bei papildomi administracinės naštos kaštai (duomenų teikimas Konkurencijos tarybai) galėjo didinti veiklos sąnaudas, kurios paprastai įtakoja ir prekės kainą vartotojams.

(40) Taip pat pažymėtina, jog praktika rodo, kad Įstatymo reguliuojamų santykių ypatumai (sutartiniai ūkio subjektų santykiai, dėl kurių jie sutaria atsižvelgdami į savo poreikius) bei tokių santykių priežiūros ypatumai (jeigu nei viena iš sutarties šalių nesiskundžia, tai preziumuotina, kad jas abi tenkina sutarties sąlygos) savaime riboja Konkurencijos tarybos galimybes atlikti Įstatymo stebėseną ir tinkamai įgyvendinti stebėsenai keliamus reikalavimus. Tai patvirtina ši 2011 metų Įstatymo veikimo stebėseną.

(41) Tiekėjai apskritai buvo pasyvūs teikdami paaiškinimus dėl Įstatymo poveikio, kaip rodo Konkurencijos tarybos ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos atliktos anoniminės apklausos rezultatai (atsakė tik 6 ūkio subjektai) bei Konkurencijos tarybos paklausimų 273 tiekėjams rezultatai

⁷ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=352204&p_query=&p_tr2=2

(atsakė 124 respondentai, iš kurių dėl tiekėjų padėties pokyčių įgyvendinus Įstatymą pasisakė tik 46). Iš 46 atsakiusių respondentų, teigiamą Įstatymo poveikį Konkurencijos tarybai nurodė tik 10 tiekėjų, 34 atsakiusieji į klausimą teigė, kad jų padėtis nepasikeitė, pablogėjusią padėtį nurodė 2 respondentai. Esant tokiam menkam atsakiusių subjektų skaičiui ir dėl to neturint reprezentatyvių duomenų, nėra galimybių tokios stebėsenos pagrindu daryti pagrįstų išvadų dėl Įstatymo poveikio ir poreikio, galimybių jį tobulinti, nes kyla nepamatuojama rizika, jog tiekėjų padėtis gali būti netgi pabloginama, kas iš esmės prieštarautų Įstatymo tikslams.

(42) Atsižvelgiant į tai, svarstyti Konkurencijos tarybos atliekamos kasmetinės Įstatymo stebėsenos pažymos teikimo funkcijos tikslingumas.

V. Išvados ir pasiūlymai

(43) Įstatymo stebėsenos laikotarpiu (2011 metais) ūkinės veiklos sąžiningai praktikai prieštaraujančių veiksmų, kuriuos draudžia MPĮNVDĮ, mažmeninės prekybos įmonių ir tiekėjų sutartiniuose santykiuose, nustatyta nebuvo.⁸ Tačiau negalima teigti, kad Įstatymo draudžiamų veiksmų apskritai buvo atsisakyta.

(44) Konkurencijos tarybos vykdytų apklausų rezultatai parodė, kad tiekėjai vengia teikti informaciją dėl jų padėties pokyčių. Į anoniminę anketą iš viso atsakė tik 6 ūkio subjektai. Tuo tarpu tiesioginėje 273 tiekėjų apklausoje dėl padėties pokyčių pasisakė tik 46 tiekėjai. Daugumos šių respondentų (34) nuomone, Įstatymo įsigaliojimas nepakeitė jų padėties. Teigiamą poveikį jų padėčiai nurodė 10 tiekėjų, pablogėjusią – 2 tiekėjai. Kadangi tik menkas apklaustų tiekėjų skaičius atsakė į klausimus dėl jų padėties pokyčių po Įstatymo įsigaliojimo, nėra galimybių tokios stebėsenos pagrindu daryti pagrįstų išvadų dėl Įstatymo poveikio.

(45) Ši Įstatymo stebėsenos pažyma turėtų būti vertinama atsižvelgiant į tai, kad didelė dalis tiekėjų Konkurencijos tarybai nepateikė informacijos, reikalingos MPĮNVDĮ numatyta stebėsenai atlikti. Todėl Konkurencijos taryba savo išvadas Įstatymo stebėsenos pažymoje grindžia tik labai ribotos apimties duomenimis, kurie nebūtinai atspindi realiai susiklosčiusią situaciją tarp tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių. Tam, kad būtų galima daryti pagrįstas išvadas dėl Įstatymo poveikio, būtinas pačių Įstatymo ginamų subjektų aktyvesnis dalyvavimas teikiant informaciją dėl Įstatymo naudos bei veiksmingumo, tobulinimo galimybių ir galimų pažeidimų, jei tokie pažeidimai buvo atliekami.

(46) Atsižvelgiant į sutartinių santykių ypatumus bei didelį Įstatymo ginamų subjektų pasyvumą teikiant informaciją, dėl ko Konkurencijos tarybos galimybės atlikti išsamią ir tikslią MPĮNVDĮ įtakos tiekėjų ir mažmeninės prekybos įmonių veiklai analizę tampa itin ribotomis, svarstyti, ar įmonėms ir Konkurencijos tarybai tenkanti stebėsenos vykdymo administracinė našta yra pateisinama kasmetinės MPĮNVDĮ stebėsenos teikiama nauda.

Tarybos narė,
pavadojanti pirmininką

Jūratė Šovienė

⁸ Atkreiptinas dėmesys, kad 2012-02-23 Konkurencijos taryba pradėjo tyrimą dėl vienos mažmeninės prekybos įmonės veiksmų, galimai turinčių MPĮNVDĮ 3 straipsnyje nurodytų draudžiamų veiksmų požymių.